

Kai Mykkänen kok ym.

Lakialoite laiksi rahankeräyslain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa esitetään, että rahankeräyslain 1 §:n 3 momenttiin lisätään uusi 8 kohta, jossa valtioneuvoston asetuksessa määriteltäviä kansainvälisiä sertifikaatteja noudattavien päästökompensaatioiden tai muulla tavoin todennetun päästökompensaation myyminen rajattaisiin rahankeräyslain soveltamisalan ulkopuolelle.

PERUSTELUT

Kompensaatiomahdollisuus on yksi työkalu muiden joukossa, kun hillitsemme ilmaston lämpenemistä. Kompensaatiohankkeet perustuvat useimmiten metsittämiseen tai uusiutuvaan energiaan. Kompensaatiohankkeita toteutetaan usein kehittyvissä maissa, joissa samalla rahamäärällä on suurempi vaikutus. Kaikkien ei tarvitse vakuuttua kompensaatioiden tehokkuudesta, mutta meillä ei ole syytä estää vapaaehtoisten kompensaatiopalveluiden tarjoamista kuluttajille kätevässä muodossa myös Suomessa. Nyt Poliisihallituksen tulkinta rahankeräyslaista uhkaa tehdä Suomesta saarekkeen, jossa kansainvälisiin standardeihin perustuvaa päästökompensaatioiden myymistä kuluttajille ei voitaisi harjoittaa kätevimällä tavalla.

Sisäministeriö on 16.4.2020 tiedottanut asettaneensa lainsäädäntöhankkeen, jonka tavoitteena on arvioida päästökompensaatiotoiminnan suhdetta rahankeräyslakiin. Hankkeen toimikausi päättyy 31.12.2020. Hankkeen asettaminen on hyvä merkki. Me allekirjoittaneet haluamme tällä lainsäädäntöaloitteella nostaa esiin yksinkertaisen tavan hoitaa kuntoon muodostunut ongelma lainsäädännössä ja luoda edellytykset muutoksen valmisteluun tarvittaessa eduskunnan aloitteesta. Nopeasti kehittyvän päästökompensaatiomarkkinan kannalta olisi tärkeää, että muutos voitaisiin säätää voimaan mahdollisimman nopeasti.

Suomen rahankeräyslaki on kansainvälisesti harvinainen. Se luo omalta osaltaan hyviä edellytyksiä harvinaisen laajalle ja luotettavalle yleishyödyllisen toiminnan kentälle Suomessa. Vastikkeettoman yleishyödyllisen toiminnan määrittely yhteismitallisella tavalla hyvin eri tarkoituksiin on vaikeaa. Joillakin aloilla hyvin laaja tulkinta jonkin palvelun vastikkeettomuudesta ja toiminnan pakottaminen rahankeräyslain piiriin voi pikemmin estää vapaan ja kansalaisen kannalta hyvin toimivan palvelun saatavuutta kuin edistää sitä. Toisissa asioissa taas on hienoa, että rahankeräyslupaan liittyvä menettely antaa selkeyttä ja suojaa vastikkeettomien keräysten järjestämiselle.

Lakialoite LA 23/2020 vp

Epätarkoituksenmukaisten tulkintojen välttämiseksi rahankeräyslaissa on jo nyt luettelo sellaisista erikseen luetelluista palveluista, joihin rahankeräyslakia ei sovelleta. Yksinkertainen tapa selkeyttää päästökompensaatioita koskeva tulkinta on lisätä se näihin rahankeräyslain soveltamisen ulkopuolelle rajattaviin palveluihin. Myös talousvaliokunnan tuoreessa lausunnossa (TaVL 3/2020 vp) EU:n vihreän kehityksen ohjelmasta todetaan, että olisi syytä poistaa esteet päästövähennyksiä mahdollistavien palveluiden, kuten todennettujen päästökompensaatioiden, tarjoamiselta palveluna kuluttajille ja yrityksille.

Päästökompensaatioihin ja rahankeräyslain tulkintaan liittyvässä kiistassa ei ole kysymys siitä, että päästökompensaatioita haluttaisiin tarjota yleishyödyllisinä vastikkeettomina keräyksinä esimerkiksi verotussyistä. Päinvastoin, kyse on siitä, että voitaisiin toimia vastikkeellisen palvelun säännöin verot ja velvoitteet normaalisti hoitaen.

Ilmastotietoisuus on lisännyt erilaisten kompensatiopalveluiden suosiota viimeisten vuosien aikana. Vapaaehtoisten kompensatiopalvelujen käyttö on tullut osaksi yhä useamman suomalaisen arkea IPCC:n vuonna 2018 julkaiseman raportin jälkeen. Tuotteen tai palvelun ostamisen yhteydessä on tarjottu kuluttajan vapaaehtoista päästöjen kompensointipalvelua mm. Finnairin lippukaupassa.

Useat yritykset ja instituutiot kompensoivat itse toiminnassaan syntyviä päästöjä näiden samojen, kansainvälisesti sertifioitujen ja kansainvälisillä standardeilla myytävien päästökompensaatioiden avulla. Valtioneuvoston kanslia kompensoi tällaisella palvelulla Suomen vuoden 2019 EU-puheenjohtajuuskauden aiheuttamien lentojen päästöt.

Poliisihallituksen alainen arpajaishallinto on tulkinnut päästökompensaation tarjoamisen vastikkeettomaksi rahankeräykseksi, joka näin ollen vaatisi rahankeräyslupaa. Arpajaishallinnon tulkinta uhkaa laittaa jäihin koko päästökompensaatioalan Suomessa. Esimerkiksi Finnair on ilmoittanut lopettavansa päästöhyvityspalvelunsa poliisin ilmoitettua käynnistäneensä tutkinnan Finnairin lippukaupasta rahankeräyslain rikkomisen takia.

Poliisihallitus on tehnyt aiemmin tutkintapyynnön esimerkiksi Kompensätio sr:stä. Säätiön toiminta-ajatus on välittää kansainvälisesti sertifioituja päästökompensaatioita kuluttajille suoraan ja kuluttajarajapinnassa toimivien yritysten omien tuotteiden yhteydessä. Säätiö valitsi alun perin kompensatioiden välittämisen kaupallisena palveluna, koska oletuksena oli, että Finnairin tapaiset välittäjäyritykset joutuisivat itse kirjaamaan rahankeräyksen jopa yhtiöjärjestykseensä, mikäli toimittaisiin rahankeräyslain tarkoittaman toiminnan kautta. Kansainvälisesti kompensatiomarkkina on toteutettu kaupalliselta pohjalta eikä yleishyödyllisenä toimintana.

Päästöjen kompensoiminen hiilensidonnasta kautta ei ole uusi asia, vaan näin on toimittu Suomessa jo parin vuosikymmenen ajan. Kyseessä on kuitenkin ilmiö, johon ei varauduttu voimassaolevan rahankeräyslain valmistelussa. Vastaavaa keskustelua käytiin vuonna 2014, kun pohdittiin kysymystä joukkorahoituksen ja rahankeräyksen välisestä suhteesta. Asia ratkaistiin tuolloin säätämällä erillinen joukkorahoituslaki.

Nykyisessä muodossaan rahankeräyslaki ja sen tulkinta vaikeuttavat ilmastonmuutoksen hillintään tähtäviä toimia, vaikka kukaan tuskin sitä tarkoitti lakia säädettäessä. Kotimaisen byrokra-

Lakialoite LA 23/2020 vp

tian ei pidä vaikeuttaa ilmastotyötä. Nähdäksemme lakia on täsmennettävä, jotta vastaavat tulkin-
taongelmat väistyisivät historiaan.

Vapaaehtoisuuteen perustuva kompensatio ei riitä tietenkään yksinään ratkomaan ilmaston läm-
penemistä. Meidän on kyettävä tekemään edelleen päästövähennyksiä kaikilla sektoreilla. Kun-
nianhimoiset tavoitteet hiilineutraalista tulevaisuudesta eivät kuitenkaan Suomessa eivätkä mis-
sään maailmalla toteudu ilman, että pystymme sitomaan ilmakehässä olevaa hiiltä maaperään.

Luotettava sertifikaatti pyrkii varmistamaan, että kompensatiohankkeilla on todellinen päästöjä
vähentävä vaikutus. Maailmalla on olemassa organisaatioita, joiden ensisijaisena tehtävänä on
valvoa ja todentaa hankkeita, joita päästökompensatioilla rahoitetaan. Tällaisia ovat esimerkiksi
Verified Carbon Standard (VCS) ja Gold Standard. Esimerkiksi Gold Standard on WWF:n suo-
sittelema sertifikaatti, jonka päästövähennysprojekteille on asetettu kolme kriteeriä. Hankkeiden
pitää olla ensinnäkin sellaisia, jotka eivät toteutuisi ilman vapaaehtoista päästökompensatioiden
kauppaa. Toiseksi hankkeissa ei saa olla tuplalaskentaa. Toisin sanoen samoja kansainvälisille
markkinoille päästökompensatioina myytyjä päästövähennyksiä ei voi käyttää valtion omien
päästövähennystavoitteiden saavuttamiseen. Kolmas kriteeri on, että hankkeet tukevat kohde-
maassa esimerkiksi terveyshyötyjä tai tasa-arvon edistämistä ilmastovaikutusten lisäksi. Hank-
keet parantavat näin monin tavoin maapallomme elinoloja täydentäen perinteistä kehitysapua.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan määritellä tarkemmin käytettävät kansainväliset sertifikaat-
tit tai muulla tavoin todennetut päästökompensatiot. Alustavasti voidaan todeta kuitenkin Ilmas-
topaneelin (5/2014) raportin sekä ympäristöministeriön julkaisun (17/2019) pohjalta, että päästö-
vähennysyksiköiden on oltava:

1. Todellisia — kaikkien päästövähennysten tapahtuminen on todistettava vapaaehtoisten
hiilidioksidisyksikköjen saamiseksi.
2. Mitattavia — kaikissa vapaaehtoisiksi hiilidioksidisyksiköiksi esitetyissä päästövähennyk-
sissä on käytettävä tunnustettuja menetelmiä.
3. Pysyviä — vapaaehtoisten hiilidioksidisyksikköjen on edustettava kansainvälisten standar-
dien vaatimusten mukaisia päästövähennyksiä. Käytännössä tämä tarkoittaa pitkiä velvoite-
kausia hiilinielun ylläpitämiseen.
4. Lisäisiä — vähennysten on oltava ylimääräisiä eli kompensatioyksikköön laskettava
päästövähennys ei syntyisi ilman kompensatiomaksun vaikutusta.
5. Puolueettomasti todennettavia — kolmannen osapuolen todennuslaitoksen on todennetta-
va kaikki vapaaehtoisiksi hiilidioksidisyksiköiksi sertifioitavat päästövähennykset.

Aloitteessa ehdotetaan voimassa olevan rahankeräyslain (863/2019) muuttamista siten, että val-
tioneuvoston asetuksessa määriteltäviä kansainvälisiä sertifikaatteja noudattavien päästökomp-
ensaatioiden tai muulla tavoin todennetun päästökompensaation myyminen rajattaisiin rahanke-
räyslain soveltamisalan ulkopuolelle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Lakialoite LA 23/2020 vp

Laki

rahankeräyslain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rahankeräyslain (863/2019) 1 §:n 3 momenttiin uusi 8 kohta seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tämän lain soveltamisalaan eivät kuulu:

8) Valtioneuvoston asetuksessa määriteltäviä kansainvälisiä sertifikaatteja noudattavien päästökompensaatioiden tai muulla tavoin todennettujen päästökompensaatioiden myyminen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Lakialoite LA 23/2020 vp

Helsingissä 3.6.2020

Kai Mykkänen kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Timo Heinonen kok
Mari-Leena Talvitie kok
Marko Kilpi kok
Elina Lepomäki kok
Saara-Sofia Sirén kok
Matias Marttinen kok
Jukka Kopra kok
Janne Heikkinen kok
Arto Satonen kok
Sanni Grahn-Laasonen kok
Anna-Kaisa Ikonen kok
Pauli Kiuru kok
Antero Laukkanen kd
Ville Kaunisto kok
Petri Honkonen kesk
Heikki Vestman kok
Sari Multala kok
Matias Mäkynen sd
Juhana Vartiainen kok
Inka Hopsu vihr
Eveliina Heinäluoma sd
Niina Malm sd
Eeva Kalli kesk
Anne-Mari Virolainen kok
Joakim Strand r
Piritta Rantanen sd
Sari Sarkomaa kok
Satu Hassi vihr
Ben Zyskowicz kok